

Емма Андієвська

Базар

«Базар» Емми Андієвської — поетична збірка, для якої характерні виразні сюрреалістичні образи та багатство дисонансів.

Світову славу письменниці принесли прозові твори «Герострати», «Роман про людське призначення», «Подорож», «Джаланіта», «Тигри», «Казка про яян», поетичні збірки «Народження ідола», «Наука про землю», «Вілли над морем», «Міражі», «Міста-валети», «Шухлядні краєвиди» та ін.

Емма Андієвська — українська письменниця та художниця, яка працює у стилі сюрреалізму та герметизму.

Емма Андієвська

БАЗАР

ПОЕЗІЇ

БАЗАР НА МЕЖІ СЛУ

(Поєма)

Весь — від китів до попелиць,
З усіх полиць, з найменших шпарок
Товстим вогнем горлянку шпарить:
«О, виглядом не помились!»
Струмують душі й з-під поли,
Завинувсь в кокон краєвид.
Кліткують плоть, нутро і вид.
Пльоткують — лико з лиць у кадовб.
О леле, видмухом — чекати,
О леле, полиском — вщухати,
По вінця в присмерк попелищ?
Дороги інші пролились
Обабіч галасу й хули,
Де в сонця світловій калоші
Добро і зло до брів полощуть,
Щоб сходив присок з зайвих спрощень.

У вусі — помідорна проща
Розпростує плащі і площі.
Дідок краєчком неба дига:
«Диво моє юродиве,
Та куди ж ти дивишся?»
В роти і пащі літо ллють
(Зір жабуринням рознесло),
Одне лице об'єднує два тіла.
Гляди, базар ударить з тилу,
Оновиться з багна і пилу —
Не винесеш і голови.
Базар клітина ясновидь.
Базар незримих перевершив
І дивиться через рукав:
Над глечиками з молока
Пливе сновидь плакучий вершник
В пошитім піджаку з легень,
Цибатий грім за ним іде,
Джмеля притисши до грудей.
Все небо в потрухах.
«Розруха!» — волають ридма.
Рев і регіт. —
«Лови, лови!» — лукавства крілик
Відкрив стіну всевиддя з крелі
(О, прірва остаточних окреслень!) —
Війнуло холодком і хлором —
Базар метрові дрофи вкрили.
Повз ятки, повз світи сідух

Летить вогнеступальний дух.
Базар морське підводить вухо.
Під жовті вибухи задухи
Під парасольки плинний дах
В'їжджає лінощів підвода
(Розвиднилось на всю губу).
Базар подошви погубив
Від світлоносної ходи...
Щавлеву гриву грім підводить,
Щоб воском зір, і в попіл вади —
Нехай крізь вату слух приваблять
У вилив проміжної мови.
Безмежність — мозку довгі милі.
Медузну дійсність спалах меле
В сліпучу нерухомість мальви
(Не зупиняйся, живцем бо сплять!).
З кісток на світ вирує піна.
Базар занурив в серце палець
І творить трепетне із пилу:
Зі скойки виникають леви:
Несуть за кільця довге око —
Для скрині сну справляють віко.
Снують жовтки через провалля.
Копита, лапи жужмом валять,
Тіла струмують, охри вилив
(На людство світову обраву
Сипнуло зі шкільної лави) —
Базар горлянку чорним лоєм —

В нутро світанків, в тиші злам
Буття тримають на вузлах,
Аж юродивий за юрбою
Із пазухи себе виймає:
«Нехай охайністю облають,
Назавжди весь до дна тобою,
У невагомість, в невігойність,
Язик, що обернувся гіпсом,
Прийми засліпленого гостя!»
Базар летить і в леті гусне.
Фугасом гасять плоть і душу,
Зозульні друзки сну додавши.
Базар свідомість кренделює:
Там — спалах сну, там — деревію,
Там смажать пиріжок в олії,
Перекупки на світ волають.
Хто їде звуком, хто — волами,
І душу з тіла крик виламує.
Крізь високосні башти жому
(Базар весь приском напружинивсь
І просторікує ножами)
Якийсь голісінький віщун
Утробною в трубу віща:
«О дійсности оманне дійство,
Тобі по вуха весь віддамся!
Всю душу, помисли — доценту.
Всю пам'ять, — дошками, дощами.
О вихор невимовний щему,

О радосте, хрящами щит,
Віками в помислах лящи!»

БАЗАРЕ, ТИ?

(Поєма)

Спорідненість: зі сну споруд
Споруджено волове чудо.
В закутини душевні чути —
Крізь натяки, із роду в рід,
Пекельний, ніжний, — ніжок ряд
Відсвічують на видноколі,
Так унедійснівши довкілля,
Що помацки душа і тіло.
Базар, не знав тебе ніколи,
Не знав, що ти з усіх околиць,
З усіх клітин, зі сну, з окарин,
О світе мій блаженно-карний,
Розкраяний від голосінь,
У віддиху рядном осів
Й родовища ридальні ласки,
Що з пучок бульбашками луска, —
Тверезість — вітром, розсуд — вплав,
Вогнем вигнань розколисав.
Спорідненість: небес осу
Ведуть на срібнім мотузку.
Базар, моя єдина доле,
З твого вселенського подолу
Подоланий долаю прах.

Базар, суниці на устах,
Наставнику Страшного Суду
З плечей не крила, а мости,
О, як тебе губами чути,
Весь чатувальник, Боже чадо,
З мечем у хащах самоти!
Смерчем зі шкіри пророста,
Базаре, весь тобі свіча,
Весь пригорща! З золи свічад
Гріхи всі кров'ю відпущу,
Хай паросток ребром в очу,
Сліпучий сніп, що ріки рие!
Базаре, мій утробний раю,
О, мозок, що потоп уроїв,
Весь воскресальним по дощі,
Нечуваним ніде ніколи,
Що втілилось — і все навколо
По вуха: «Ти!» — лернейське чудо,
О як тебе губами чути!
Базар крізь заграву чуття
Буття і небуття мірило —
Вогненну губку вставив в груди
(О радости рухомі руди!),
Так дніло, що душа вмирала.
Базар, блаженство окаянне,
У вигуках, як в чорних плямах,
Що демон здибив полуденний
(Увесь суцільна віддаль, зміна),

По горло весь в твоїй долоні!
О як тебе в рослинне мінить,
Де серце й розум по коліна!
Тобою вдавлений в бездоння,
О диво, видовжене в думку,
Задимлене, глухе, єдине...
Прощально молодик надії
Продовжить світлові надої —
Базар зі світу, ніби з ванни,
Розлігшись задом наперед,
Плачу гойдає очерет.
Спорідненість: плече в плече
Тече початком всіх речей.
Віщує щастя на весь віддих,
Горить в верейках жовта вата —
Конини конопляний витвір.
Світ в баклажанних оболочках.
Крізь мокрий морок переляку
Світає бильце богозвуку:
В урочищі душі по лікті
Вирубують сумління з м'ясом —
Невтільному теслюють місце.
Підставив розум, груди: Натє! —
Сокирами рослинний натиск.
Наврочено: вируй довіку
З амеб до богочоловіка.
З усіх подоб, із втілень, видів
У скойку світла дійство мостять

(О дійсності, із мосту в воду!)
Тьмі щеплять помідорну ноту
По краплі, по ковтку, по нитці.
І тільки стільники в повіках:
«Базаре, ти?»

БАЗАР — ПОРУЧ І ОСТОРОНЬ

(Поема)

Від свята відсвіти ідуть:
«Ти справді ти, ти дійсно тут?»
Щоб ні ступити, ні пройти:
«Жерун буття, обітниць пуп,
У пута — низ і висоту!»
Крізь помахи, слова, літа
Глухих падінь, лунких літань, —
Вузлом із осетра і ножиць —
І світ навпіл: молюска ніжність
Струмка легеню в попіл нищить,
Щоб поверхом рослинним нижче
Спокутувать кулясту множність:
«Сточили хмару хробаки,
Краплину видовжу в ріку!» —
І до стеблистої щоки
Жучок протоку приточив
Так м'яко, що ніхто й не зчувсь.
Погоди плавальний міхур
Ліг відпочити на мохи.
Одбігши вух і личаків,
Зорю везуть на слимаку —
Мчать спалахи на патиках.
Забувши циркулі і межі,

В патьоках тіста і в молозиві
Базар на боці бабок множить,
Стіну піднявши за волосся.
«Ти справді ти, чи так здалося?»
В зелену лутку з лотоків
Являють хлястик пелюстка.
Забувши первородний темп
(Що діялося на мостах!),
Грозою агрусовий тиньк —
Задухи помсту й тісноти, —
Пласти природи пролистав,
Ластами ляпаючи з тумб:
«Ти справді ти, ти дійсно тут?»
Щоб просвітами німоти:
«Не та хода, не та мета!»
Із пісні вирвано мотив,
Що коней колобком мете.
Не зупинити те, що коїться.
Потоп? І до води звикають.
Метилловими язиками
Базар від себе відрікається:
«Нехай заказано законом,
І з-під замка нутро докину». —
Жмутами м'ясо рве зі спини:
«Ти дійсно ти, чи тільки спомин?»
На купу розум, тіло, пам'ять, —
Нехай на перехрестях палять,
Новою плоттю вдягне подмух

Із попелу, ікрою спрощень
Воскресши на очах зі споду:
«Стіна — стіни зазнає спротиву!»
Й ніде нікому не в кунах,
Що, виживши, живцем кона,
З очей прозорі халабуди...
Стоїть пейзаж, налитий в бутлі
Двигтять рослинні ринки збуту.
Набик молочну плівку будня —
Й комахокрильний всесвіт дудлять.
На обрії в чохлах майбутнє.
Каркаси, полум'я хребти,
Що з хрустом з місяця ростуть,
Базар по каннах розметав:
«Нехай в наперстку зорі сплять,
Нема напарника літять,
Самі папуші і осли!» —
Буття із діжки — питуном,
Весь мерехтом — і потонув.
Озерні лепехи посли
На лапах спомин пронесли,
Надсипавши в росу паслін, —
Й по той бік. Тільки вогкий слід.
Кривою в кровоносну гру
По серце, по колодки вгруз —
Сліпучістю білків і гроз,
Назавжди, так увесь нараз,
Від світлоносної зарази

Безсилий глузд, золою розум,
В сліпі кути ковтком розносить,
Зустрів — і захлинувся навстіж:
«Ти здійснення чи слуху витвір?»
Огуддя гублячи і первні
(Надмірну проявивши ревність,
Зворотного домчали рівня),
На паляницю — Суд Страшний —
Летять на дудці хирляки.
Розтявши душу, дух левад
М'яку виделку вилива —
Звиса з виделки голова:
Веде на царство половин,
Де гусінь губкою з трави
Здіймає міхи воскові
В світи зернин і заковик,
Де кущ-хижак, глибин тварина,
Весь мацальця, іде по ринві
І покришкою трощить ранок.
Завинувши ся склом від реву,
Назавжди узаконив зриви,
Що в навіженість наріка...
Хоч як тебе я не зрікавсь,
Базаре, ти з усіх лукавств,
Із вироку, із кости й крові
Відкраяний (і крицю кривдять),
Із розчинів, як нетля з пам'яті,
Навіки в застінки — злопам'ятний,

У піжмурки, у навтьоки....
Зелені плями на руках.
Рай цвіркуновий на жовтку
На капустияному листку
На похваті у холодку.
Збіговисько лопатекрилих,
Ластатих вій, обрубки вимірів,
Розплесканих пластами вимерлих
В таке завершення світів,
Що тільки присмерком світать,
По той бік світла й сліпоти.

КРИВА З БАЗАРІВ СТРАШНОГО СУДУ

(Поєма)

Все верещало, в дудки дмухало,
Вздовж помислів клубками їхало —
Крізь люстри нюху мчали віхоли:
Являли суть речей уперше —
Свідомість — глибше, зором — ширше.
Підперши небо, коні в лялечках
Глухих віків на слух віддалені
(Щоб відстанню, щоб нероздільно).
Крізь ребра дріжджі гнало дошками
(Вганяло й краєвид в задишку) —
Зникали втілення невдалі
І тільки де-не-де, мов спалах.
Дощило каганці додолу —
Невмістний зміст предмети дужав;
Підводились живі й задушені,
Повітря тисли, тістом довшали, —
І підступом (о поступ дужих!)
Ішов Язик, чавив підошвами
Тіла — сферичні і поздовжні,
І подушками водяними
Слідом сліди, щоб не здувало.
Ішов Язик, як простирало
Надрубане, що все стирало.

Текло і хряскало від стулок:
У пільмі ляпало, листало,
Ніяк не обернувшись сталим. —
Частини світу проростали.
Де сутністю подобу змило, —
Розбризкавши сиру палітру, —
Мов кишку, бульбашками вітер
Напхали: «Хай озоном зветься
Все те, що в чвал, несамовите,
В тісних подобах зимувати
Це тільки плач і сумовитість». —
І вже нутром, як оком, видно:
Де мороку драглисте тіло
Над головами просвистіло
Й людей — в копиці, лунки, яруси, —
М'ясисті грому парасолі
В уламках світла порозсілись,
В крохмальних крилах крихти єресі:
«Час круглий, все було майбутнім,
Минуле має ще відбутися!» —
І вже не наздогнати дива.
В човні без дна пливуть рибалки —
Із рота вермішеллю далеч
На той бік в невагоме давить:
«Через білок подать рукою!»
Та біль, як безвість, непокоїть —
І немоці, і неприкаянні.
Маленьких кривд худющі каїни

За ворохом очей зникають:
Ведуть видовища з водоймищ —
Чавунні двиготять обійми
(З крил сіють присок поводища:
Подвійним жалом сутність диха),
Над вухом вибивають днище:
Ніч. Краєвид лежить без денця,
З нутра — гуртом і поодинці
Кіннотники і піхотинці.
Хитаються і в русі худнуть,
Їх тістом вгору підпихають,
Де язики тріпочуть сходів
До невагомих жител, сходин —
В своє продовження відходять.
Накривши місяць осокою,
Рибалки в мозок просякають
(Так в тишу каня крапле з даху):
«Через білок подать рукою!
Пожежа в кожнім крені криється,
Не човен — суть, у вусі — крильця»...
На повний зріст з усіх закрутин
Виводять воском плинну скруту:
«Підшкірний зміст речей відкрито —
Кістяк трави, що все віщує,
Тваринний дух, що в снах ночує,
Тваринний віддих форми булки
На хідниках століть забутий,
Що вглиб росте, весь мочка, диха

З-під ліктя розвилками лихо,
Залякуючи слабодухих:
«Хоч в оці прорубай продуховину!
Хай з ока пуголки, в плазму
Хай звук, щоб тільки відсвіт пізній!».
Спочили. В існуванні павза
Осінніх травників і спізень.
Червоне ллють. Усюдисуще
Бородавками грому в пуцу
Спускається, де всі трепещуть,
Чекаючи земних очищень.
Скрізь тільки шелести: «Невчасно!»
Та часом шугоне удод:
«Вогнених порхавок ведуть
Гієратичні з'яви-числа,
Рятуйтеся!» — і духа паща
В каменоломнях серця свище —
Підважує жувальне диво,
Що спиною, як ротом дивиться
І кінські лялечки видовжує,
Усіх речей кінці віддавши.
Вздовж слуху тельбухи лежать. —
Крізь Суд Страшний іде межа.
Волають мертві: «Поможіть,
Живі в повітрі, як наждак, їм прощено, а ми —
нужду!»
Кістяк виводять із ожин,
І він, як полум'я, біжить.

Крізь Суд Страшний іде межа,
Де ніч. Сторожа в Гаражах
Приймає піших городян,
Частуючи їх баклажанами
(Думки їх, як стоніжки тіло,
Розносять ніжками світила).
Мов рибні пухирі, лежанки
В повітрі плавають. Пружинить,
Куди не стань. За карк жуки
Тримають віщувань щоку,
Що на весь обрій — й не вщуха:
Відкривши в потойбіччя льох,
Сидить і думає за двох...
Кістяк струмочком протіка
Через прихудлі хідники.
З кривої сутність пророста,
Зазнавши вимірних утрат
(На три легені ділять твердь).
В човні без дна пливе рукав
Й всепоглинальністю ляка,
От-от буття основу збуристь —
Як лід, яйцеклітини бурі
В листках. Пороки, баржі
Сторч в'язками людей, як спаржу
(Усе зробилось глибше, ширше).
Кістяк (невгвртні ягід поршні —
Дитинства вісь, де вухом чулим),
З рослинного звільнившись боргу